

РОМАНЪТ КАТО ИСТОРИЯ, ИСТОРИЯТА КАТО РОМАН

Морис Фадел

Нов български университет

Заглавието на конференцията „Романът на историята“ предполага двойно четене: то има предвид не само историческия роман, но и представата, че историята може да се мисли като роман. По-тясното разбиране за жанра на романа – като определена литературна форма – и неговото по-разширено виждане – като структура, която организира преживяването на историята – постоянно се преплитаха в дискусиите. Конференцията бе организирана от секцията „Нова и съвременна българска литература“ към Института за литература при БАН и се проведе онлайн на 23 и 24 ноември 2020 г.

Двойното виждане за романа, отразено в заглавието, доминираше в първия панел. В изложението си „Историческото повествование като излаз към едно отворено битие (наблюдения върху романи на Керана Ангелова, Любен Петков и Милен Русков)“ проф. Михаил Неделчев разгледа историческия роман като форма, която постоянно поставя под въпрос своите жанрови традиции и така разширява опита ни с историята. Развитие на жанра е и развитие на начините, съобразно които възприемаме себе си в социалното време. От нашето преживяване на историята дискусията се прехвърли към описанието на историческите събития. Проф. Маргарита Серафимова се спря на романовите моменти в историографията, за да види романа не само като жанр, който е затворен в литературата.

Конференцията се стремеше да не е литературоцентрична. Тя не извършваше баналното движение да разрушава границите между онова, което е прието да се нарича „литература“, и „нелитературата“, а приближаваше двете области една до друга, смесваше ги, но без да забравя за различията им. Доц. Йордан Ефтимов анализира присъствието на Средновековието в българския исторически роман на фона на политическите процеси в обществото, за да открои неговата жанрова автономност и заедно с това зависимостта му от „външни фактори“. В първия панел

като че ли най-съсредоточен в собствено литературния смисъл на историческия роман бе проф. Пламен Антов. Той потърси отговор на въпроса доколко „Под игото“ е исторически роман, сблъсквайки се с нестабилността на понятието „исторически роман“.

Интересна перспектива към темата за романа и историята предостави изложението на доц. Иван Русков „Разказ и разказвач в „Записките“. Доц. Русков описа жанровото колебание на „Записките“ за Захари Стоянов между романа и мемоара чрез сложната позиция на разказвача, който ту поема ролята на свидетел на случилото се в разказа, ту разказва според свидетелството на други.

През втория ден на конференцията дискусиите бяха концентрирани върху българския исторически роман и върху отношението между фикцията и историята. Д-р Мария Огойска и доц. Мира Душкова се спряха на двама автори, чието наследство се радва на нарастващ интерес: Константин Петканов и Константин Константинов. Техните исторически романи добре представят несводимостта им с водещите идеологически тенденции на времето, в което живеят, тяхната привидна аисторичност, която по-късно се оказва мъдро разбиране на историческите събития. Проф. Виолета Русева направи любопитен анализ на града в „Иван Кондарев“ на Емилиян Станев, като видя в конкретиката на описанието на градското пространство идеални и утопични измерения.

Доц. Александра Антонова се обърна към една малко коментирана тема: възгледите на Георги Цанев върху историческия роман. Неочакван поглед към историята и литературата поднесе проф. Светлана Стойчева. Обикновено се изследва как историята влияе върху литературата (и много от историческите романи показват това), но проф. Стойчева ни насочи към обратната перспектива. Митът за Боян Магесника, който бе предмет на нейното изложение, е литературен, но той има социално въздействие. Същият стремеж да се покаже влиянието не на историята върху литературата, а на литературата – върху историята, се откри и в доклада на доц. Мая Горчева. Отношението между история и фикция, но този път в драматургията, бе тема на доклада на доц. Мариета Гиргинова и д-р Елизиария Рускова.

Съвременната литература бе представена в докладите на доц. Пенка Ватова, доц. Росица Чернокожева и Дора Маринова. Доц. Ватова коментира следветосептемврийските събития в съвременната литература, доц. Чернокожева се обърна към представянето на горянското движение, а Дора Маринова се насочи към проблема фотография – литература в романа на Евгения Иванова „Фото Стоянович“.

Две от изложенията се насочиха към литературата, обвързана с възрастта на своите читатели. Проф. Пламен Антов анализира детско-юно-

шеския роман на Стефан Дичев „Рали“, а Александър Въчков – историческите романи в картини в късния социализъм.

NOVEL AS HISTORY, HISTORY AS NOVEL

✉ **Dr. Moris Fadel, Assoc. Prof.**

<https://orcid.org/0000-0003-3652-487X>

Head of the department of New Bulgarian Studies

New Bulgarian University

Sofia, Bulgaria

E-mail: mfadel@nbu.bg